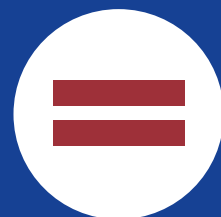




Eiropas
Komisija

EIROPAS SOCIĀLAIS FONDS



Atbalsts izglītībai un apmācībai 2014.–2018. gads

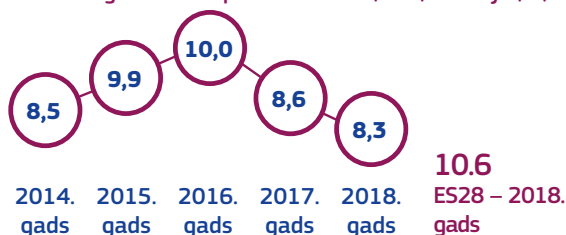
LATVIJA

KOPSAVILKUMS

ESF 10. tematiskajam mērķim piešķirtais finansējums tiek izmantots izglītības, apmācības un arodmaģību atbalstam ar mērķi pilnveidot prasmes un veicināt mūžizglītību. Šādu pasākumu organizēšanai Latvijā piešķirti vairāk nekā 273 miljoni euro, un līdz 2018. gada beigām tajos piedalījās 15 014 dalībnieki. Šajā faktu lapā apkopoti galvenie pasākumi, iznākumi, rezultāti un atziņas, kas līdz šim gūtas ES līdzfinansēto projektu ieviešanas gaitā Latvijā.

SOCIĀLEKONOMISKAIS KONTEKSTS UN PROBLĒMAS

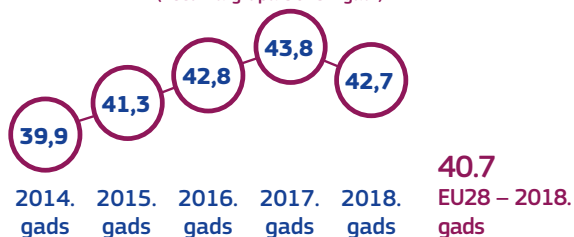
Priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas (PMP) rādītājs (%)



► Kopš 2014. gada **priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas (PMP) rādītājs** Latvijā pastāvīgi samazinās un 2018. gadā bija 8,3 %, kas ir labāks rezultāts par valsts un ES izvirzīto mērķi – 10 %. Tomēr PMP rādītāji sieviešu un vīriešu vidū joprojām būtiski atšķiras – attiecīgi 5 % un 11,4 % 2018. gadā.

► To skolēnu skaits, kuriem ir **vājas sekmes lasīšanā, matemātikā un zinātnēs**, ir zemāks par vidējo rādītāju Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (OECD) valstīs un ES, taču skolēnu zināšanu līmenis lauku apvidos un pilsētās būtiski atšķiras.

Terciārās izglītības ieguves rādītājs
(vecuma grupā 30–34 gadi)

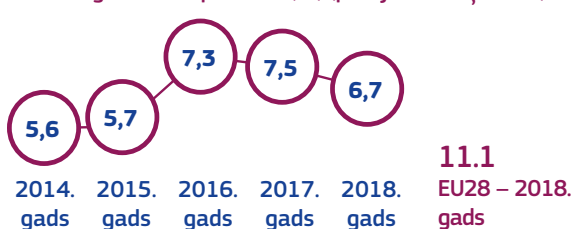


► 2018. **gadā augstākās izglītības ieguves rādītājs** bija nedaudz augstāks par vidējo līmeni 28 ES dalībvalstīs (ES28) un pārsniedza 40 %, kas ir ES izvirzītais mērķis 2020. gadam. Sieviešu vidū terciārās izglītības ieguves rādītājs ir augstāks nekā vīriešu vidū (55,2 % pretstatā 30,6 % 2018. gadā). To absolventu skaits, kuri ieguvuši augstāko izglītību zinātnēs, tehnoloģijā, inženierzinātnēs un matemātikā vēl aizvien ir zems – 20,5 % salīdzinājumā ar ES28 vidējo rādītāju, kas 2017. gadā bija 25,7 %.

► Par spīti nepārtrauktiem pūliņiem un mērķtiecīgai ESF darbībai, **pieaugušo dalība mūžizglītībā** joprojām ir problēma. Dalības rādītājs 2018. gadā noslīdēja līdz 6,7 %, kas ir krietni zemāk gan par ES vidējo līmeni – 11,1 %, gan par valsts izvirzīto mērķi – 15 %.

► Latvijā ir viens no augstākajiem ES **rādītājiem izglītībai atvēlēto valsts izdevumu** ziņā (5,8 % no IKP 2017. gadā).

Dalības rādītājs – pieaugušo 25–64 gadu vecuma grupā dalība izglītībā un apmācībā (%) (pēdējo 4 nedēļu laikā).



PASKAIDROJOŠAS PIEZĪMES

ESF Eiropas Sociālais fonds 10. TM 10. tematiskais mērķis DP Darbības programma IP Ieguldījumu prioritāte

* Kā ziņots 2019. gada 1. oktobrī skaitļi atspoguļo ESF paveikto līdz 2018. gada beigām, īstenojot 10. tematisko mērķi un tā četras ieguldījumu prioritātes (IP) 2014.–2020. gada plānošanas periodā. Līdz minētajam datumam daudzi pasākumi vēl nebija pabeigti vai bija tikko iesākti.

* Tā kā viens cilvēks laika gaitā var piedalīties vairāk nekā vienā ESF pasākumā, tika norādīts dalības reižu skaits. Tehniskā palīdzība šajos skaitļos nav iekļauta.

* Ja dalībnieku skaits sadalījumā pēc nodarbinātības statusa, vecuma un izglītības līmeņa kopsummā neatbilst 100 %, tas nozīmē, ka ziņas par dažu darbības programmu dalībniekiem nebija iespējams iekļaut.

Atbalsts izglītībai un apmācībai 2014.–2018. gads

ESF PRIORITĀTES UN DARBĪBA LATVIJĀ

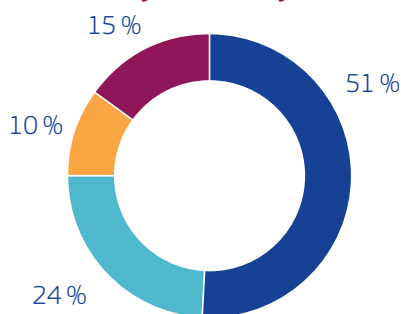
- ▶ Latvijā darbojas **viena** darbības programma (DP) – „Izaugsme un nodarbinātība”.
- ▶ DP prioritātes, kas ir saistītas ar 10. tematisko mērķi (10. TM), ir:
 - ▶ veicināt visām vecuma grupām **vienlīdzīgu piekļuvi mūžizglītībai un tās izmantošanai**; paplašināt kvalitatīvu izglītības un apmācības piedāvājumu skaitu; uzlabot tiesību aktus un nodrošināt resursu efektīvu pārvaldību; uzlabot darbaspēka prasmes un kompetences, sniedzot karjeras attīstības atbalstu un apstiprinot kompetences;
 - ▶ uzlabot **augstākās izglītības kvalitāti un efektivitāti**, lai paaugstinātu dalības un izglītības ieguves rādītājus, it īpaši to cilvēku grupās, kuri atrodas nelabvēlīgākā situācijā;
 - ▶ **samazināt un novērst PMP**, kā arī veicināt vienlīdzīgu piekļuvi kvalitatīvai agrīnai pirmsskolas izglītībai un aprūpei, pamatzglītībai un vidējai izglītībai, tostarp dažādiem mācīšanās veidiem, lai sekmētu reintegrāciju;
 - ▶ **uzlabot profesionālās izglītības sistēmas**, tostarp darba vidē balstītās mācības, lai labāk apmierinātu darba tirgus vajadzības.

38 % no kopējā ESF finansējuma¹...

€ 273 826 242

... piešķirti šādām 10. TM ieguldījumu prioritātēm: **priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas novēršana (51 %)**, **labāka piekļuve kvalitatīvai terciārajai un tai pielīdzināmai izglītībai (24 %)**, **labāka piekļuve mūžizglītībai (10 %)** un **izglītības un apmācības atbilstība darba tirgus vajadzībām (15 %)**.

ESF 10. tematiskā mērķa finansējuma sadalījums



- Priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas samazināšana un novēršana – IP10.i
- Terciārās izglītības kvalitātes un piekļuves tai uzlabošana – IP10.ii
- Piekļuves mūžizglītībai uzlabošana – IP10.iii
- Izglītības un apmācības atbilstības darba tirgus vajadzībām uzlabošana – IP10.iv

PAŠREIZĒJAIS STĀVOKLIS

2018. gadā tika piešķirti 85 % no 10. TM plānotā finansējuma, veikto maksājumu apjoms ir 12 %.

Kopējā dalība 10. TM pasākumos līdz 2018. gada beigām:

15 014

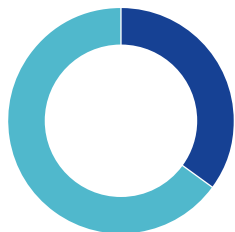
- ▶ **8 134** dalības reizes pasākumos priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas samazināšanai un novēršanai
- ▶ **28** dalības reizes pasākumos, kuru mērķis bija uzlabot piekļuvi terciārajai izglītībai un tai pielīdzināmai izglītībai, kā arī šādas izglītības kvalitāti
- ▶ **6 852** dalības reizes pasākumos, lai uzlabotu izglītības un apmācības atbilstību darba tirgus vajadzībām

¹ Ietver finansējumu, ko nodrošina vienīgi ES un dalībvalsts līdzfinansējums.

Atbalsts izglītībai un apmācībai 2014.–2018. gads

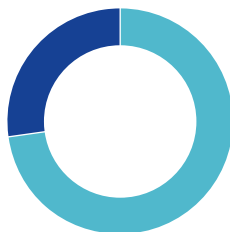
DALĪBNIEKU PROFILI ATBALSTA SAŅEMŠANAS BRĪDĪ

Nodarbinātības statuss



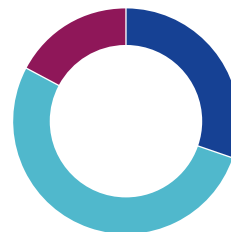
34 % (5 154) ekonomiski neaktīvi²
63 % (9 848) nodarbinātas personas

Dzimums

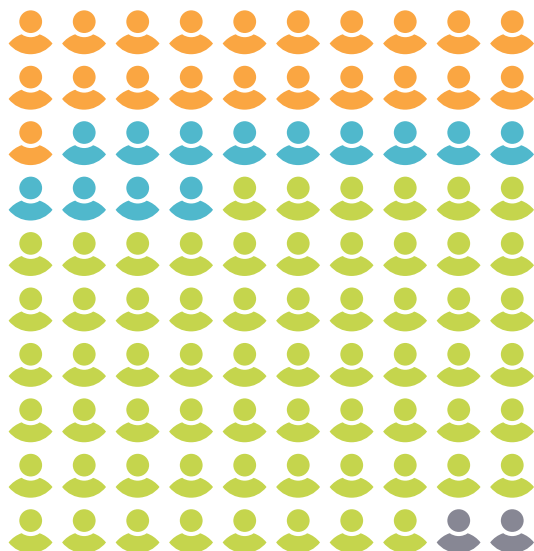


73 % sievietes
27 % vīrieši

Vecums



30 % (4 546) jaunāki par 25 gadiem
52 % (7 848) 25–54 gadus veci
17 % (2 608) vecāki par 54 gadiem



21 % pamatzglītības pirmais posms (ISCED 1) vai pamatzglītības otrais posms (ISCED 2)³

13 % Vidējā izglītība (ISCED 3) vai pēcvīdējā izglītība (ISCED 4)

64 % Terciārā izglītība (ISCED 5-8)

2 % Bez izglītības (neatbilst ISCED)

24. gads
Migranti

469. gads
Cilvēki nelabvēlīgākā situācijā, ko izraisījuši citi apstākļi

468. gads
Dalībnieki ar invaliditāti

7. gads
Bezpalīdzības

Daži **līdz šim nozīmīgākie sasniegumi**, kas gūti Latvijā ESF 10. TM pasākumu rezultātā, ir minēti tālāk⁴:

- ▶ **712** gadījumos dalībai kādā no ESF 10. TM finansētajiem pasākumiem bija sekmīgi rezultāti, tostarp:
 - ▶ **177** ekonomiski neaktīvi dalībnieki uzsāka darba meklējumus
 - ▶ **279** dalībnieki uzsāka apgūt izglītību vai iesaistījās apmācībā
 - ▶ **9** dalībnieki ieguva kvalifikāciju
 - ▶ **247** dalībnieki pēc dalības pasākumā atrada darbu
- ▶ Ar ESF finansiālu atbalstu tika izstrādātas un īstenotas deviņas kopīgas doktorantūras programmas (par 82 % izpildot mērķi, kas jāsasniedz 2023. gadā); 22 jaunas pedagoģisko terciāro studiju programmas (šādi jau sasniegtot 2023. gadam noteikto mērķi); un 59 terciāro studiju programmas citās ES valodās (par 95 % izpildot mērķi, kas jāsasniedz 2023. gadā).⁵
- ▶ Dažas no prioritārajām mērķa grupām, piemēram, nodarbinātas personas, kas ir jaunākas par 25 gadiem un ar zemu izglītības līmeni (pabeigta vai nepabeigta pamatzglītība vai vispārējā vidējā izglītība), un citus pieaugušos ar zemu izglītības līmeni, neizdevās efektīvi iesaistīt.

² Ekonomiski neaktīvi var būt, piemēram, pirmsskolas vecuma bērni, skolas vecuma bērni, studenti, pensionāri un māsaimnieces ar nosacījumu, ka viņi nestrādā, nevar strādāt un nemeklē darbu.

³ ISCED jeb Starptautiskā standartizētā izglītības klasifikācija ir sistēma, ko ANO izmanto, lai klasificētu izglītības programmu organizēšanu un iegūto kvalifikāciju atkarībā no izglītības līmeņa un jomas.

⁴ Dalībnieku dati tiek reģistrēti, uzsākot pasākumu. Dati par rezultātiem tiek iegūti, pabeidzot pasākumu vai pat vēl vēlāk. Šīs laika starpības dēļ dati par dalību un rezultātiem nav tieši salīdzināmi.

⁵ Šie rezultāti tika sasniegti 2019. gadā

LĪDZ ŠIM GŪTĀS ATZIŅAS

► Ieinteresēto personu iesaiste

Valsts projektu uzraudzības (pārraudzības) padomēs iekļauti pārstāvji no Latvijas Pašvaldību savienības, Latvijas Lielo pilsētu asociācijas, Latvijas Brīvo arodbiedrību savienības, Latvijas Darba devēju konfederācijas un Latvijas Jaunatnes padomes. Salāgot šo dažādo ieinteresēto personu intereses var būt sarežģīti, bet pasākuma panākumi ir lielā mērā atkarīgi no viņu atbalsta un līdzdalības.

► Mācīšanās darbavietā

ESF finansējums tika izmantots, lai atbalstītu izglītības formas „darba vidē balstītas mācības” izstrādi un ar to saistīto valsts tiesību aktu sagatavošanu. ESF ieguldījumu rezultātā ir uzlabojusies ieinteresēto personu, piemēram, PIA iestāžu, darba devēju un studentu, izpratne par viņu uzdevumiem un pienākumiem.

► ES pievienotā vērtība

ESF finansējums Latvijā tika izmantots vispārējā vidējā izglītībā un PIA, lai izstrādātu metodiskos norādījumus pašvaldībām un skolotājiem. Tas arī deva iespēju īstenot pilotprojektu, sniedzot atbalstu pasākumiem, lai pamudinātu uz darbību jauniešus, kas nemācās, nestrādā un neapgūst arodu, kā arī studentiem, kas ir pakļauti PMP riskam.

► Saskaņotība ar ERAF

Eiropas Reģionālās attīstības fonda (ERAF) atbalsts ir lielā mērā saskaņots ar ESF finansējumu izglītības un apmācības atbalstam. ERAF līdzekļi tiek izmantoti, lai izveidotu un uzlabotu izglītības infrastruktūru, piemēram, nodrošinot IT apmācībai nepieciešamos rīkus un iekārtas, aprīkojot klases ar zinātnisko aparātūru, būvējot studentu kopmītnes un sporta zāles.

► Reģionālās atšķirības

Viena no galvenajām problēmām ESF 10. TM īstenošanā Latvijā ir izteiktās atšķirības starp reģioniem un spēju sadrumstalotība lielā pašvaldību skaita (119) dēļ. Turklāt vietējās pašvaldības pievērš vairāk uzmanības Eiropas Reģionālās attīstības fonda (ERAF) ieguldījumiem.

► Ilgstošas problēmas

Latvija vēl nav sasniegusi vispārējās izglītības un profesionālās izglītības apguvēju proporciju 50:50, un īstenot šo mērķi nebūs viegli. Salīdzinājumā ar vispārējo izglītību PIA priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas rādītāji ir augstāki – 2017.–2018. gadā priekšlaicīgi pārtrauca mācības aptuveni 7,5 % no tiem, kas apguva vispārējo vidējo izglītību, bet vidējās profesionālās izglītības iestādēs šis rādītājs bija 19 %.

PROJECT EXAMPLES

► Personāla izaugsme terciārās izglītības iestādēs

ESF finansējums tiek izmantots, lai atbalstītu esošā akadēmiskā un administratīvā personāla izaugsmi un piesaistītu jaunu personālu no ārvalstīm. Akadēmiskās izglītības centrs (AIC), kas ir par augstākās izglītības kvalitātes nodrošināšanu atbildīgā valsts iestāde, saņēma atbalstu nepieciešamo spēju veidošanai un apmācībai, lai varētu pievienoties Eiropas augstākās izglītības kvalitātes nodrošināšanas reģistram, ko AIC arī sekmīgi paveica 2018. gadā.

► Priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas samazināšana

Šis ESF 10. TM pasākums ir paredzēts 5.–12. klašu skolēniem, kā arī PIA programmu studentiem no 1. līdz 4. kursam. Pasākumu īstenoja Izglītības kvalitātes valsts dienests sadarbībā ar pašvaldībām un izglītības iestādēm. ESF finansējums tiek izmantots, lai pilnveidotu un nostiprinātu mācību personāla profesionālo kompetenci un sniegtu tiešu atbalstu jauniešiem izglītojamajiem, piemēram, nodrošinot speciālistu konsultācijas, transportu, kopmītnes, ēdināšanu, kā arī mācību materiālus, apģērbu un apavus.

► Atbalsts nelabvēlīgākā situācijā esošu grupu integrācijai arodizglītības ceļā

ESF atbalsta apmācību, kas ir paredzēta tieši cilvēkiem ar smagiem fiziska un garīga rakstura traucējumiem. Apmācību programmas izstrādātas sadarbībā ar darba devējiem piecās arodmācību programmās un 35 prasmju apguves programmās.

PAPILDU INFORMĀCIJA

Izvērtējuma ziņojums „Samazināt studiju programmu fragmentāciju un stiprināt resursu koplietošanu”, 2017. https://www.esfondi.lv/upload/8.2.1.izvertejuma_zinojums_4v_24072017.pdf

Eiropas Komisijas pētījums, kas tika izmantots, lai izvērtētu ESF sniegto atbalstu izglītībai un apmācībai (10. tematiskais mērķis)

ESF Latvijā: <https://ec.europa.eu/esf/main.jsp?catId=389&langId=lv>

Eiropas Savienības fondu mājaslapa Latvijā: <https://www.esfondi.lv/sakums>

